

SPREMLJANJE RAZVOJA NADARJENIH UČENCEV / Nataša Pibernik, profesorica likovne pedagogike / OŠ

Vodmat, Ljubljana

V svetu in pri nas je v zadnjih letih veliko zanimanja za nadarjene učence. Koncept dela z nadarjenimi učenci z naslovom *Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci* iz leta 1999 je prinesel v osnovnošolski sistem načrtno ukvarjanje z nadarjenimi učenci. Od prvega sistematičnega prepoznavanja nadarjenih, kjer se je status nadarjenih uvajal v 46 osnovnih šolah, je minilo že kar nekaj let. Danes v strokovni literaturi zasledimo precej zapisov o spodbujanju razvoja nadarjenih, o prepoznavanju in delu z nadarjenimi učenci, o učni neuspešnosti nadarjenih učencev, dodatnih dejavnostih za nadarjene učence, njihovi samopodobi, vlogi družine in socialnem statusu in podobno, vendar pa ne zasledimo podatkov o tem, kaj se dogaja z nadarjenimi učenci po končanem osnovnem šolanju v smislu nadaljnjega razvoja njihove nadarjenosti.

DILEME O NADARJENOSTI

Mnogi učitelji se prej ali slej srečajo z dilemo kako delati in kaj narediti za nadarjenega učenca oziroma za uveljavitev njegovih posebnih sposobnosti in talentov. Učinki različnih oblik podpore nadarjenim učencem so pokazali, da idealne rešitve ni. Nekatere oblike podpore imajo v določenih primerih dobre učinke, vendar pa negativne na drugih področjih nadarjenosti, doživljanju samega sebe in odnosa z okolico (Cvetković Lay 2002). Kljub temu, da so v preteklosti številni raziskovalci definirali pojem nadarjenosti, pojem še danes ni enotno opredeljen (Jurišević 2012). Vseeno pa lahko o nadarjenosti na splošno rečemo, da se pojavi takrat, kadar posameznik na enem ali več področjih občutno prekaša svoje sovrstnike ter v primerjavi z njimi dosega nadpovprečne rezultate. Nadarjeni učenci so radovedni spraševalci z netipičnimi rešitvami, bogatim in vsebinsko pestrim znanjem s številnih področij ter dobrim spominom in besediščem. Sposobni so hitrega vzročno posledičnega sklepanja in natančnega

opazovanja. Cenijo pestrost in raznolikost, sovražijo pa monotonost in rutino (Berceljnik 2003).

Gagne loči med nadarjenostjo in talentiranostjo. Renzulli razlikuje med akademsko in ustvarjalno-produktivno nadarjenost. Sternberg razlikuje med analitično, sintetično in praktično nadarjenostjo. Po Gardnerju pa je posameznik lahko nadarjen tudi na sedmih intelektualnih področjih: jezikovnem, logično-matematičnem, prostorskem, kinestetičnem, glasbenem, interpersonalnim ter intrapersonalnim področjem (Žagar 2012). Ko poskušamo definirati nadarjenost se zaplete že pri preprostih vprašanjih. Ali nadarjene učence lahko definiramo kot nadarjene, če prekašajo svoje vrstnike le na enem področju? Ali je nujno, da učenec dosega visoka priznanja na tekmovanjih, da ga lahko definiramo kot nadarjenega? Kako pomemben je splošni učni uspeh oziroma uspeh pri posameznem predmetu za določanje nadarjenosti? Ali so nadarjeni učenci tisti, ki izstopajo po splošni inteligentnosti? Kljub temu, da strokovnjaki soglašajo, da so nadarjeni učenci tisti, ki v določenem pogledu prekašajo svoje vrstnike, pa v strokovni literaturi ni ene same definicije o nadarjenosti (Vogrinc 2003). Le – ta se spreminja tudi s tokom časa in z razvojem znanosti. Strokovnjaki ne opredeljujejo pojma nadarjenost enoznačno in v razlagah niso enotni (Jurman 2004). Razloge za to lahko iščemo tudi v tem, da nadarjeni niso homogena skupina, ter da se nadarjenost kaže pri posameznikih v različnih oblikah in obsegih. Ljudi s posebnimi talenti srečujemo v družbi že od nekdaj, le da so včasih gledali na nadarjenost kot na nekaj, kar je ljudem preprosto dano in je potrebno le najti in odkriti. Šele kasneje je prišlo spoznanje, da je potencialne potrebno najprej vzgojiti in razviti (Leban 2003).

Izhodišče, po katerem se ravnamo v slovenskih osnovnih šolah je definicija

iz leta 1978. Zapisana je v Konceptu (1999) – Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani učenci tisti, ki so pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju, in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Travers, Elliot in Kratochwill 1993)

NADARJENI UČENCI

Nadarjeni učenci potrebujejo spodbudo za uresničevanje svoje nadarjenosti. Goleman (1998) je analiziral ključ učinkovitega mentorstva, ki je nujen za napredek nadarjenih na področjih njihovih interesov in sposobnosti ter za razvoj njihove osebnosti. Poudarja, da najboljši mentorji kažejo iskren interes za tiste, ki jih vodijo. Odločilno pri tem je zaupanje, kajti če tega ni, učenec ni pripravljen upoštevati mentorjevih nasvetov. To se zgodi tudi v primeru, kadar je mentor kot oseba hladen in v odnosu do nadarjenega učenca ohranja čustveno distanco ter je njegov odnos do nadarjenega učenca morda celo enostranski in sebičen. Najboljši so tisti mentorji, ki nadarjenemu učencu izkazujejo spoštovanje, verodostojnost in empatijo. Te lastnosti nam kažejo, kakšen naj bo profesionalni mentor, ki dela z nadarjenimi in je v učenčevih očeh uspešen in spoštovan. Za razliko od povprečnega mentorja, kreativni mentor spodbuja razvoj osebnostnih lastnosti in načine reagiranja, ki doprinesejo k manifestaciji nadarjenosti in nadaljnji razvoj kreativnih sposobnosti. Da bi bil mentor tega zmožen mora odlično obvladati področje s katerim se ukvarja, biti usposobljen uporabljati tehnike in metode poučevanja, imeti veliko ljubezni do področja s katerim se ukvarja ter do svojega poklica nasploh.

Pri delu z nadarjenimi naj bi vsi izvajalci programov upoštevali širitev

in poglobljanje temeljnega znanja, hitrejšje napredovanje v procesu učenja, razvijanje ustvarjalnosti, uporabo višjih oblik učenja, uporabo sodelovalnih oblik učenja, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanje individualnosti, skrb za celosten razvoj, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti in skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem šolskem okolju ustrezno sprejeti (Bezić 2003).

KREATIVNI UČITELJI

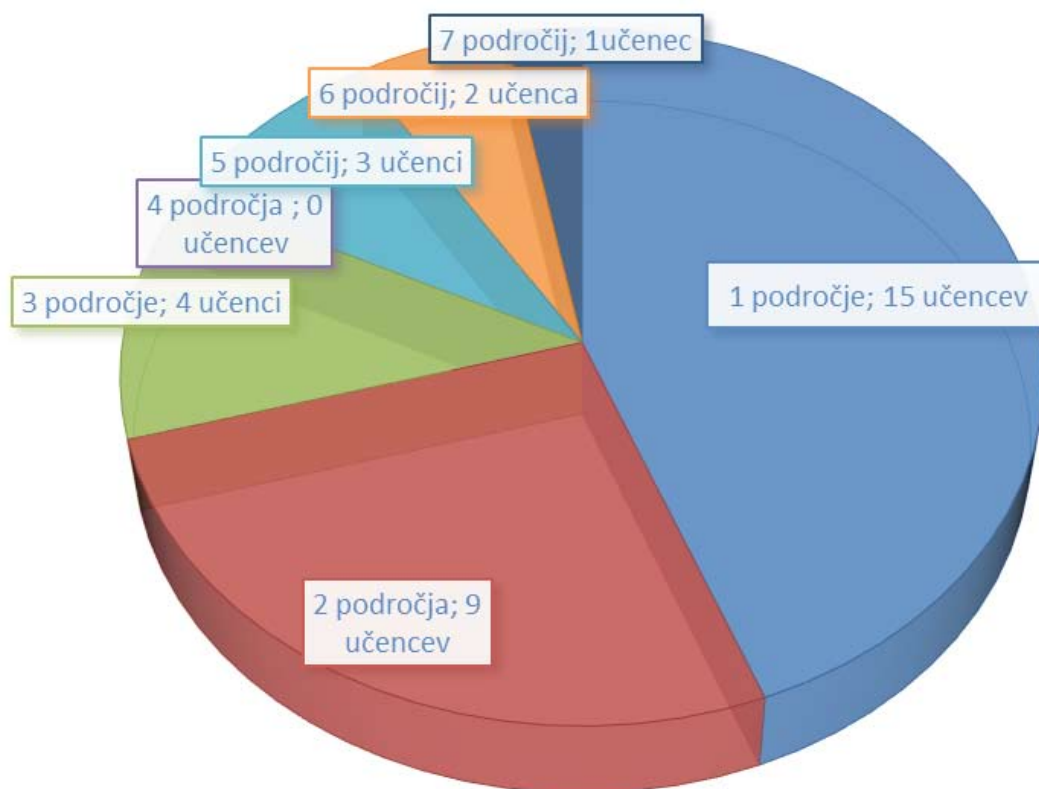
Kreativni učitelji dajejo učencem več možnosti izbora, podpirajo neortodoksne poglede in stališča, nagrajujejo divergentno mišljenje, izražajo entuziazem do svojega poklica, komunicirajo z učenci tudi izven razreda in vodijo na neformalen način (Cvetković Lay 2002). Najpomembnejše sredstvo za pospeševanje razvoja nadarjenih je kvaliteten pouk, ki aktivira vse učence in pri katerem so upoštevane individualne posebnosti učencev. Takšen pouk daje učencem široke možnosti za

ustvarjalno delo, pri katerem prevladujejo pozitivni socialni odnosi. Visoke kakovost pouka ne more nadomestiti noben drug sistem ukrepov za pospeševanje nadarjenosti. Pri pouku nastane ugodna atmosfera, ki omogoča, da je vsak učenec napredek deležen priznanja in povezovanje procesa učenja z življenjskimi izkušnjami učencev. Takšen pouk vpliva tudi na vključevanje učencev v prostočasne dejavnosti in učence spodbuja k reševanju problemov, ki so jih predhodno obravnavali pri pouku. Izrazito pozitivne učinke na razvoj nadarjenih ima individualno indifferenciran pristop, kjer so problemске situacije prilagojene individualnim značilnostim učenca, učni cilji pa na višjih taksonomskih nivojih. Na tak način je možno spodbujati produkcijo originalnih in netipičnih divergentnih idej in rešitev (Blažič 2003).

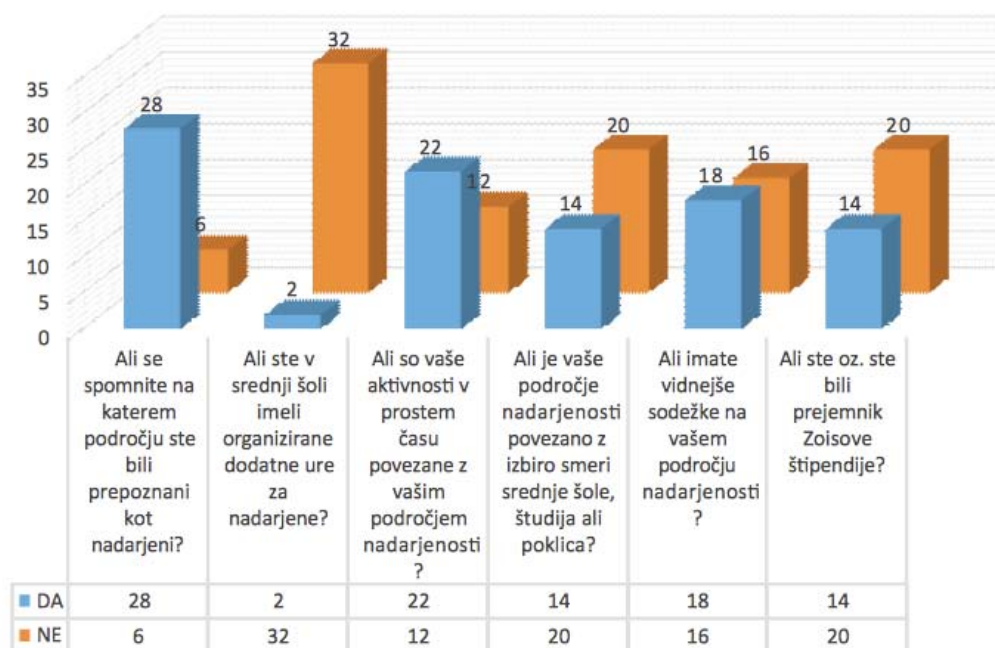
Razloge za to, da je delo z nadarjenimi v srednjih šolah podhranjeno lahko iščemo tudi v velikem številu

identificiranih nadarjenih učencev v osnovnih šolah. To dejstvo povzroča učiteljem v srednjih šolah mnogo težav in preprek. Analize Zavoda republike Slovenije za šolstvo kažejo, da imamo bistveno višji odstotek identificiranih nadarjenih učencev, kar okoli 25% (Bezić 2011) kot v ostalih evropskih državah. To dejstvo sproža pomisleke, glede postopka prepoznavanja nadarjenih učencev in težnjo po spremembi celotnega postopka odkrivanja nadarjenih učencev (Jurišević 2012). Odkrivanje in opredeljevanje nadarjenih učencev je temelj, ki predstavlja skrb za nadarjene. Razlikujemo pojma *odkrivanje* – *evidentiranje* in *opredeljevanje* – *identifikacija*. Pri *evidentiranju* iščemo prve znake nadarjenosti. V skrbi za razvoj in napredek nadarjenih je potrebno opaziti *znake nadarjenosti* in na njih ustrezno reagirati s primernimi aktivnostmi za *prepoznavanje znakov nadarjenosti*, ki naše domneve potrdijo oz. ovržejo. Z *identifikacijo* pa določamo vrste in stopnjo nadarjenosti in

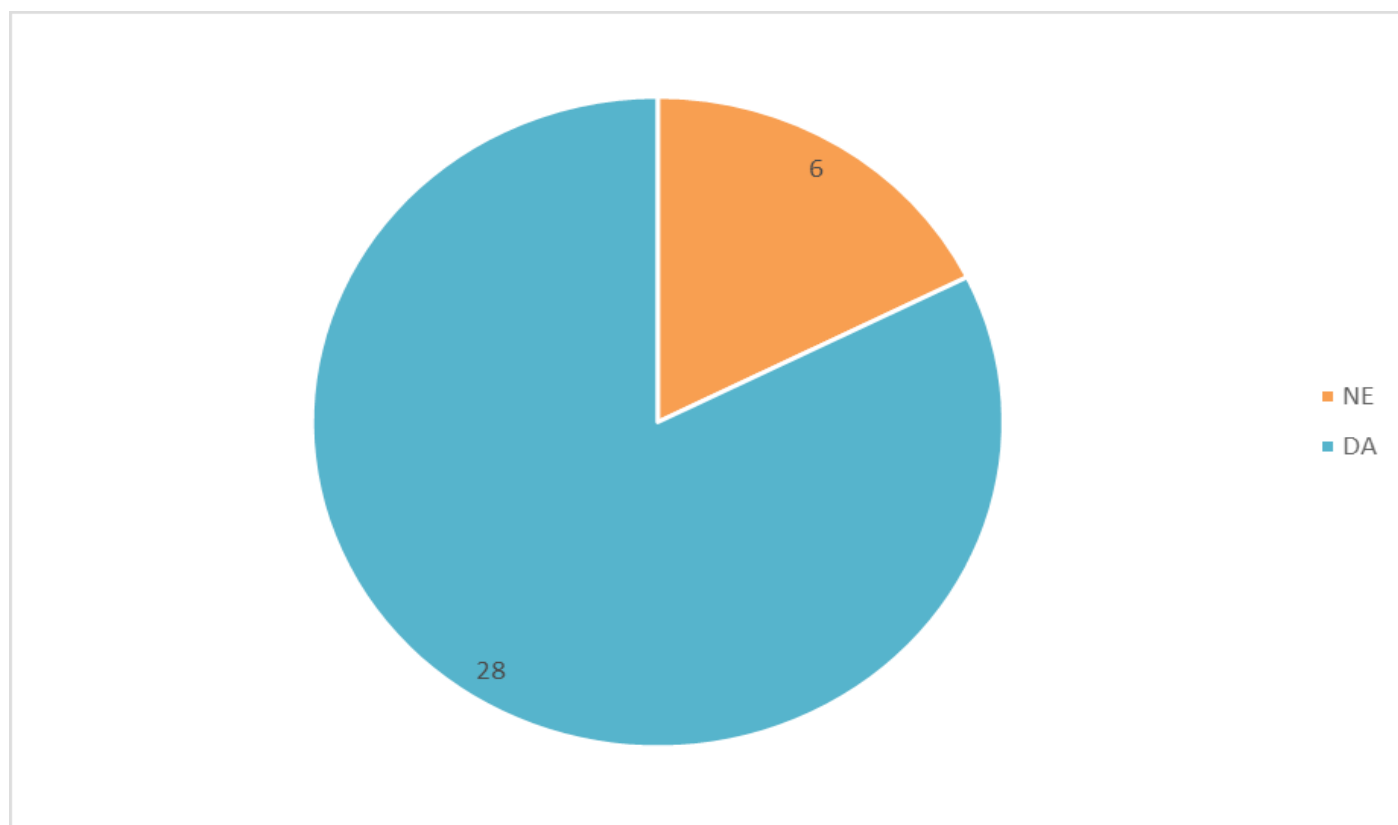
ŠTEVILO UČENCEV GLEDE NA ŠTEVILO PODROČIJ, KJER SO BILI PREPOZNANI KOT NADARJENI

Graf 1: Grafični prikaz števila anketirancev, ki so bili prepoznani kot nadarjeni na enem, dveh, treh, štirih, petih, šestih in sedmih področjih nadarjenosti.

Graf 2: Grafični prikaz pozitivnih in negativnih odgovorov na anketna vprašanja.

Graf 3 : Grafični prikaz pozitivnih in negativnih odgovorov.

strokovno ugotovimo, ali so signali v resnici znak razvitejše sposobnosti in ali bo učenec v resnici pridobil s ponujenim programom intenzivnega razvoja ali pa bi bil morda tak program celo nekoristen, na primer v primeru učenčeve nemotiviranosti (Bezič in drugi 1994; Čudina Obradović 1990). Glede na koncept zajema identifikacija v slovenskih osnovnih šolah poglobljeno in podrobno obravnavo evidentiranih (odkritih) učencev. Poteka na podlagi testa sposobnosti, testa ustvarjalnosti in učiteljeve ocene. Učitelji si za lažjo identifikacijo učencev pomagajo z ocenjevalnimi listi za identifikacijo oziroma ocenjevalno lestvico za posamezno področje.

Pri evidentiranju in identifikaciji je ključnega pomena učitelj. Tukaj pa se pogosto pokažejo problemi, saj mora učitelj čim bolj objektivno, brez osebnih predsodkov, prikrite tekmovalnosti ali pa na osnovi simpatije in poslušnosti presoditi nadarjenost učenca (Nagel 1987).

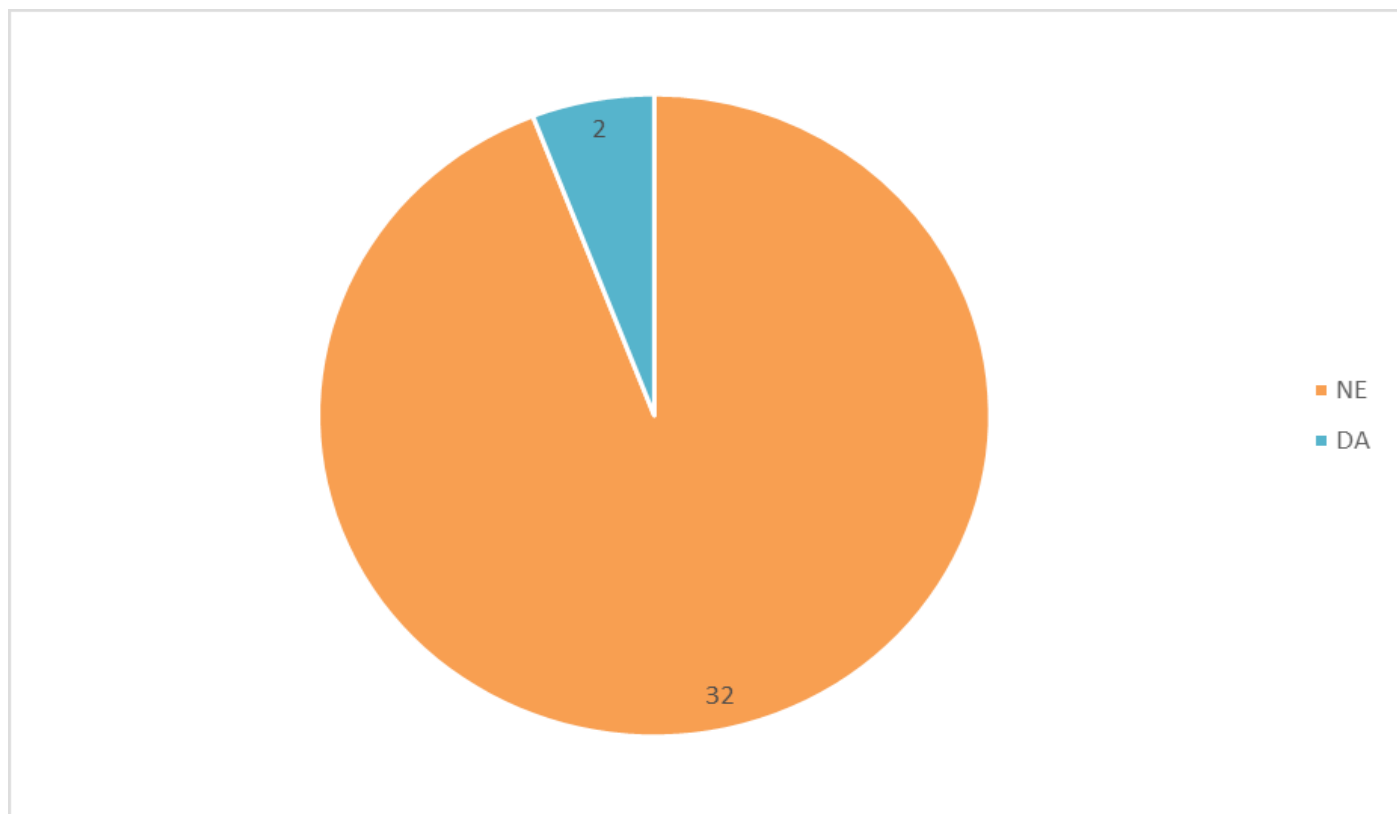
NADARJENI UČENCI IN DRUŽBA

Kljub želji, da bi se nadarjenim izkazovala skrb, v družbi prevladuje neizgovorjeno, vendar jasno stališče, ki nadarjenim ni v podporo. Učiti najspodobnejše misliti s svojo glavo mnoge navdaja s strahom. V slovenski družbi je zakoreninjen stereotip, da je posameznik, ki premore izjemen talent prikrajšan na emocionalnem in moralnem področju osebnosti. Večina ljudi je tudi prepričanih, da imajo nadarjeni že sami po sebi superiorne sposobnosti in jim je povsem neosnovano nuditi še dodatno podporo. Strahu pred elitizmom se v družbi pridruži še zakoreninjen pogled, da je talent nekaj, kar se ne da preprečiti, če ga otrok ima in nekaj, česar se ne da razvijati, če ga otrok nima (Cvetkovič Lay 2002). Zaradi tega veliko učiteljev meni, da nadarjeni učenci v šoli ne potrebujejo dodatnih ur oziroma prilagoditev, zahteva po posebni obravnavi jih celo vznemirja. Po drugi strani pa se iz istega razloga veliko nadarjenih učencev ne želi izpostavljati in med vrstniki izstopati (Jurišević 2012).

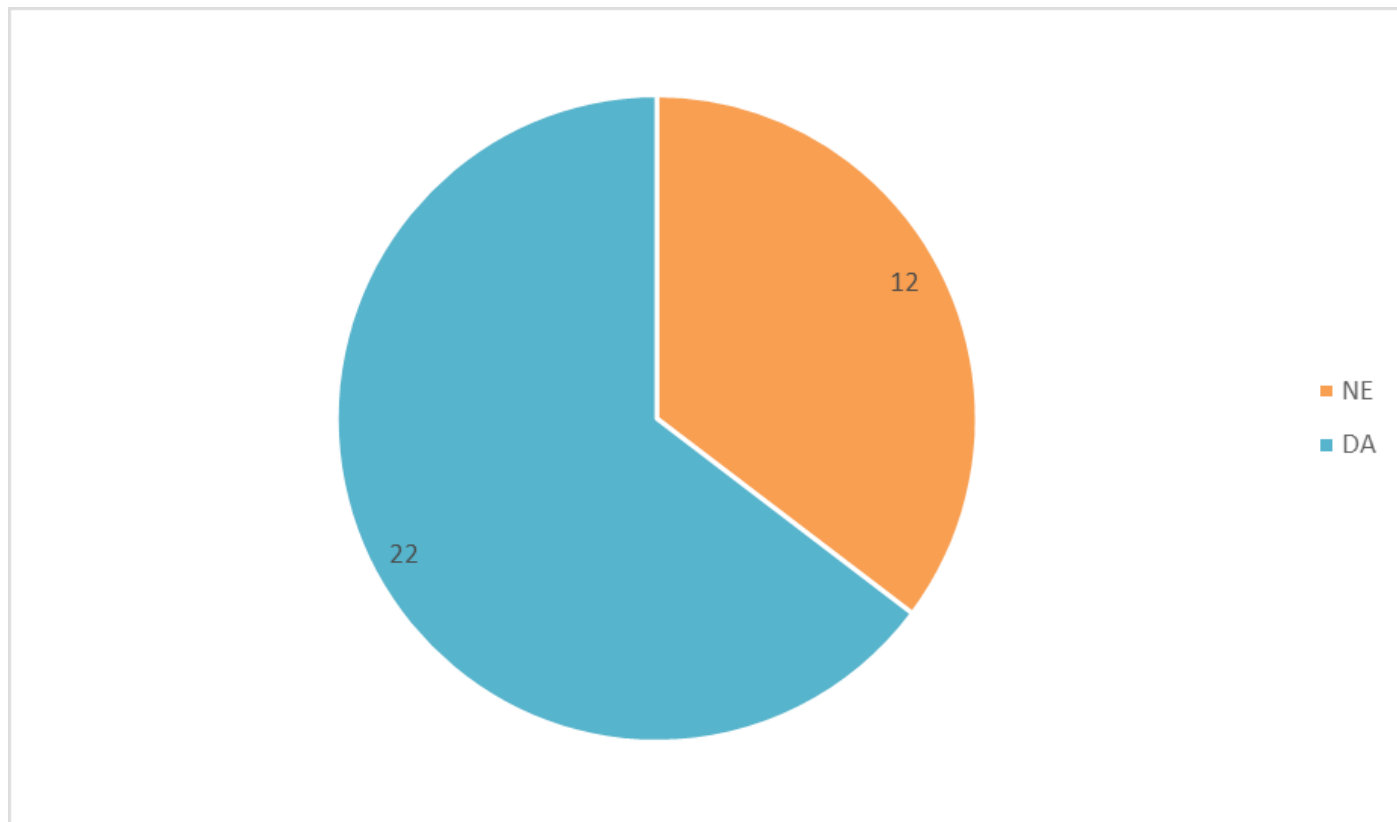
CILJ IN NAMEN RAZISKAVE

Cilj raziskave je bil ugotoviti razvoj nadarjenih učencev po končanem osnovnem šolanju. V raziskavi se sprašujem, kako nadarjeni učenci razvijajo svoj potencial po končani osnovni šoli in ali imajo v srednjih šolah organizirane dodatne ure za nadarjene učence. Zanimalo me je tudi koliko je nadarjenost vplivala na njihovo izbiro nadaljnega šolanja, študija in poklicne poti in ali so njihove aktivnosti v prostem času povezane s področjem nadarjenosti.

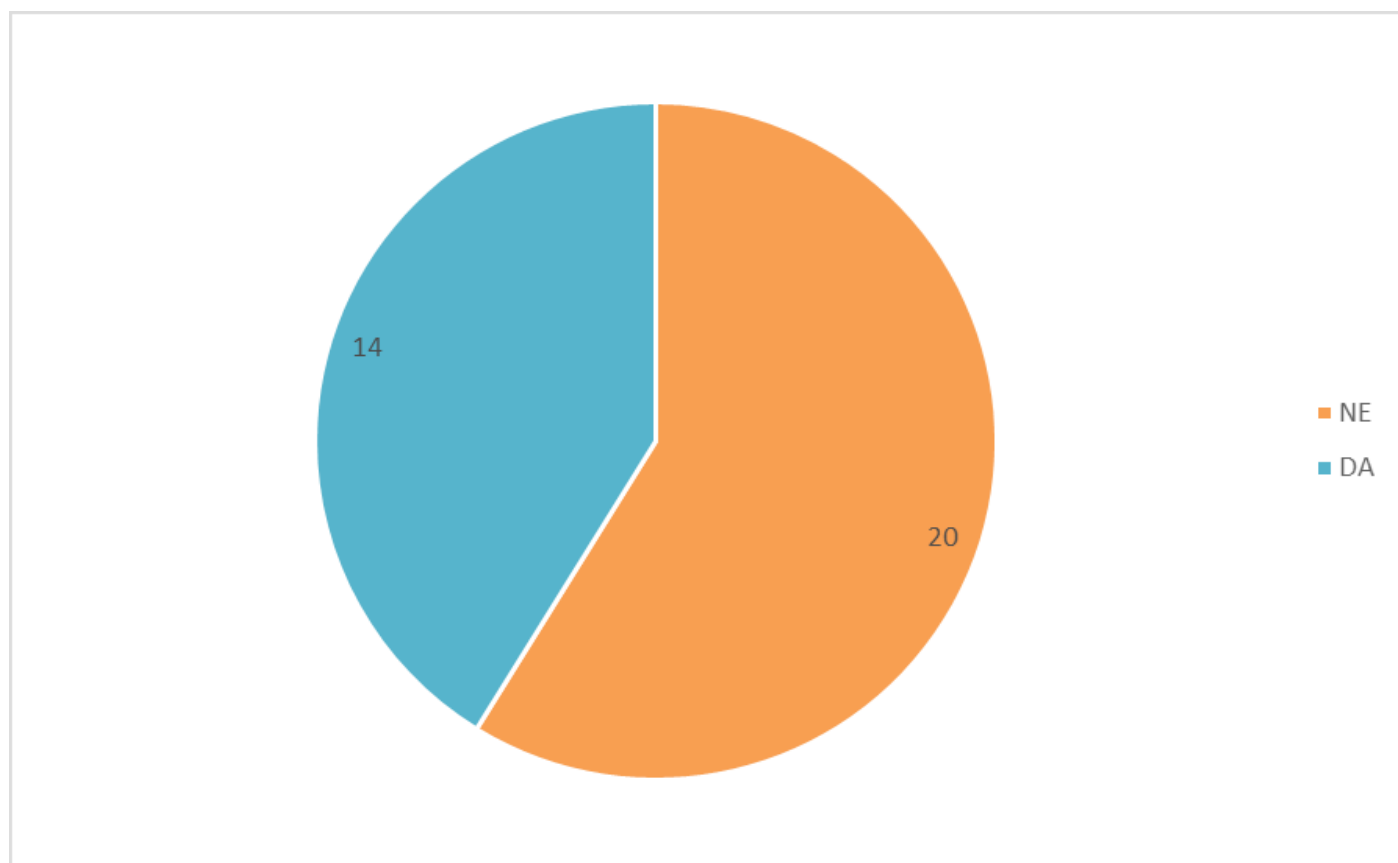
V raziskavo so bili vključeni učenci, ki so bili evidentirani in identificirani kot nadarjeni učenci v času njihovega osnovnega šolanja. Sodelovalo je 34 učencev, ki so že zapustili osnovno šolo in so sedaj dijaki različnih srednjih šol ali študentje. Starost je različna: od 15 do 25 let, povprečna starost pa je 18.26 let. Do rezultatov sem prišla z intervjujem po telefonu in anketnim vprašalnikom, ki je bil sestavljen prav v raziskovalne namene.

Graf 4: Grafični prikaz števila pozitivnih in negativnih odgovorov.

Graf 5: Grafični prikaz števila pozitivnih in negativnih odgovorov.

Graf 6: Grafični prikaz števila nadarjenih, na katere je področje nadarjenosti vplivalo na izbiro smeri študija, srednje šole ali poklicne poti.

Namen raziskave je bil spremljati razvoj nadarjenih učencev po končani OŠ in opozoriti na probleme, ki se nakazujejo ob prestopu nadarjenih učencev v srednješolski sistem. Zanimalo me je, ali s postopkom prepoznavanja in delom z nadarjenimi v OŠ postavimo temelje in smernice za razvoj nadarjenih učencev in ali poteka to delo kontinuirano tudi v srednji šoli. Kaj je tisto, kar nadarjeni učenci v vzgojno izobraževalnem sistemu dejansko pridobijo v smislu razvijanja svojega potenciala in kako se to odraža v njihovem življenju.

REZULTATI RAZISKAVE

Na začetku sem želela spodbuditi anketirance, da obudijo spomin na postopek prepoznavanja nadarjenosti v osnovni šoli, saj je pri nekaterih preteklo že kar nekaj let od takrat, ko so jo obiskovali.

Zanimalo me je, koliko dijakov oziroma študentov sodelujočih v raziskavi je bilo v osnovni šoli prepoznanih kot nadarjenih na več področjih

nadarjenosti. Področja, kjer učenca lahko prepoznamo kot nadarjenega so: dramsko, glasbeno, likovno, literarno, tehnično, telesno gibalno, učno in voditeljsko.

Skoraj polovica anketirancev (44%) je bila prepoznanih kot nadarjenih na enem področju, 26% na dveh področjih ter 12% na treh področjih. Zaskrbljujoče dejstvo pa je, da je 6 anketiranih (18%) prepoznanih kot nadarjenih na pet ali več področjih, eden anketiranec pa celo na sedmih področjih. Ta podatek namreč kaže na ohlapno definirane kriterije za ocenjevanje nadarjenosti, na nezadostno strogost kriterijev ali pa kar oboje. Cilj odkrivanja nadarjenih je nujno povezan z edukativnim programom, smisel pa v sistematičnem razvijanju nadarjenosti in je ključnega pomena za posameznika, saj se s tem odloča o njegovem nadaljnjem razvoju. Neprimerni prijemi (neprimerni merski instrumenti, neprepoznavanje nekaterih kategorij učencev ...), način in čas odkrivanja so nekateri od razlogov, zakaj nekateri nadarjeni učenci

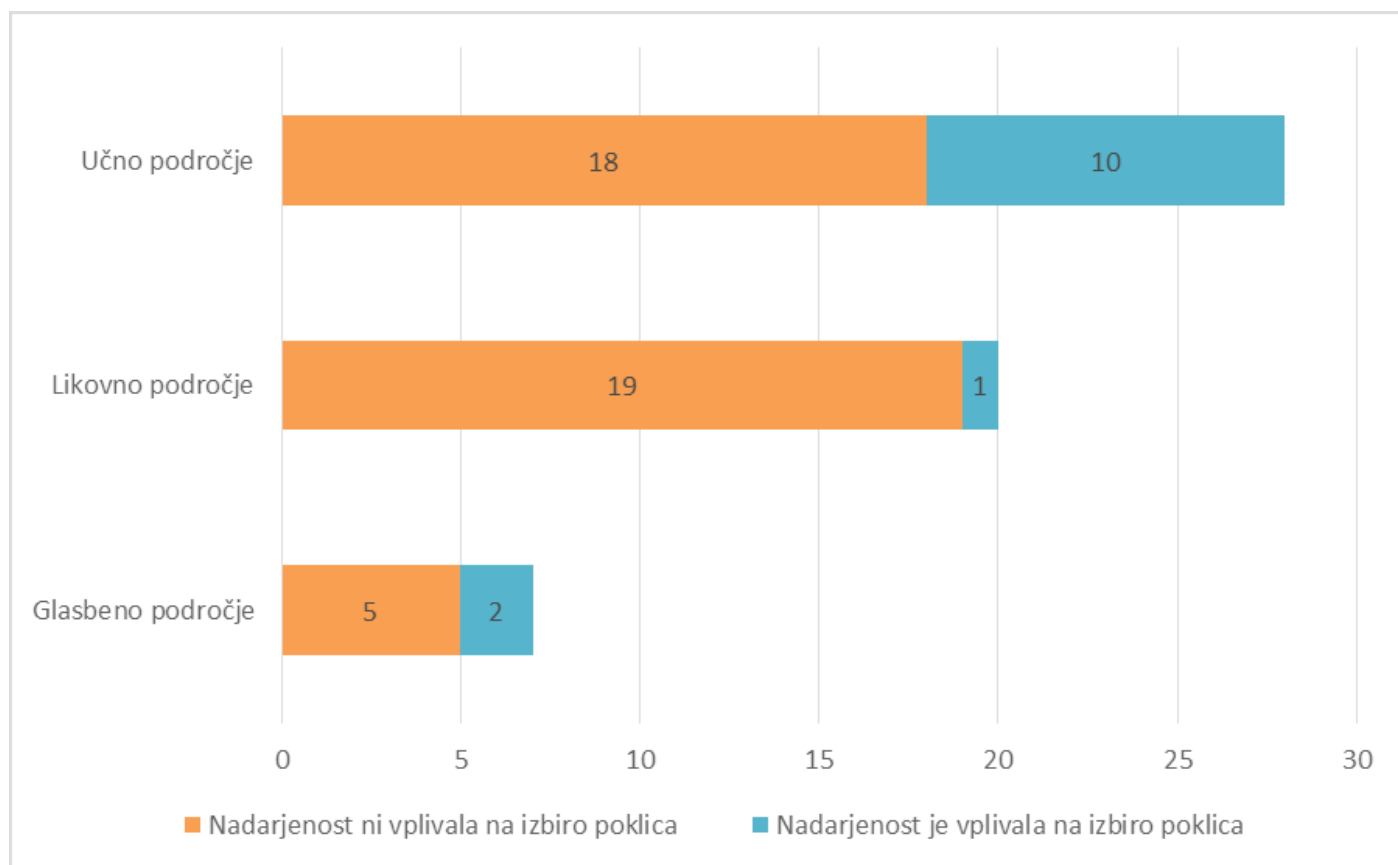
ostanejo neprepoznani ali celo obratno, da povprečen učenec pristane v kategoriji nadarjenih (Čudina Obradović 1990).

Preden sem se lotila analize in interpretacije odgovorov na posamezno anketno vprašanje sem preštela pozitivne in negativne odgovore na vsako posamezno vprašanje. Tako sem dobila grob pregled nad celoto. Dobljeni podatki so predstavljeni na grafu 2. Iz grafa takoj vidimo, da pri večini vprašanj ne prevladujejo pozitivni ali pa negativni odgovori. Do očitnih odstopanj prihaja le pri prvih dveh vprašanjih.

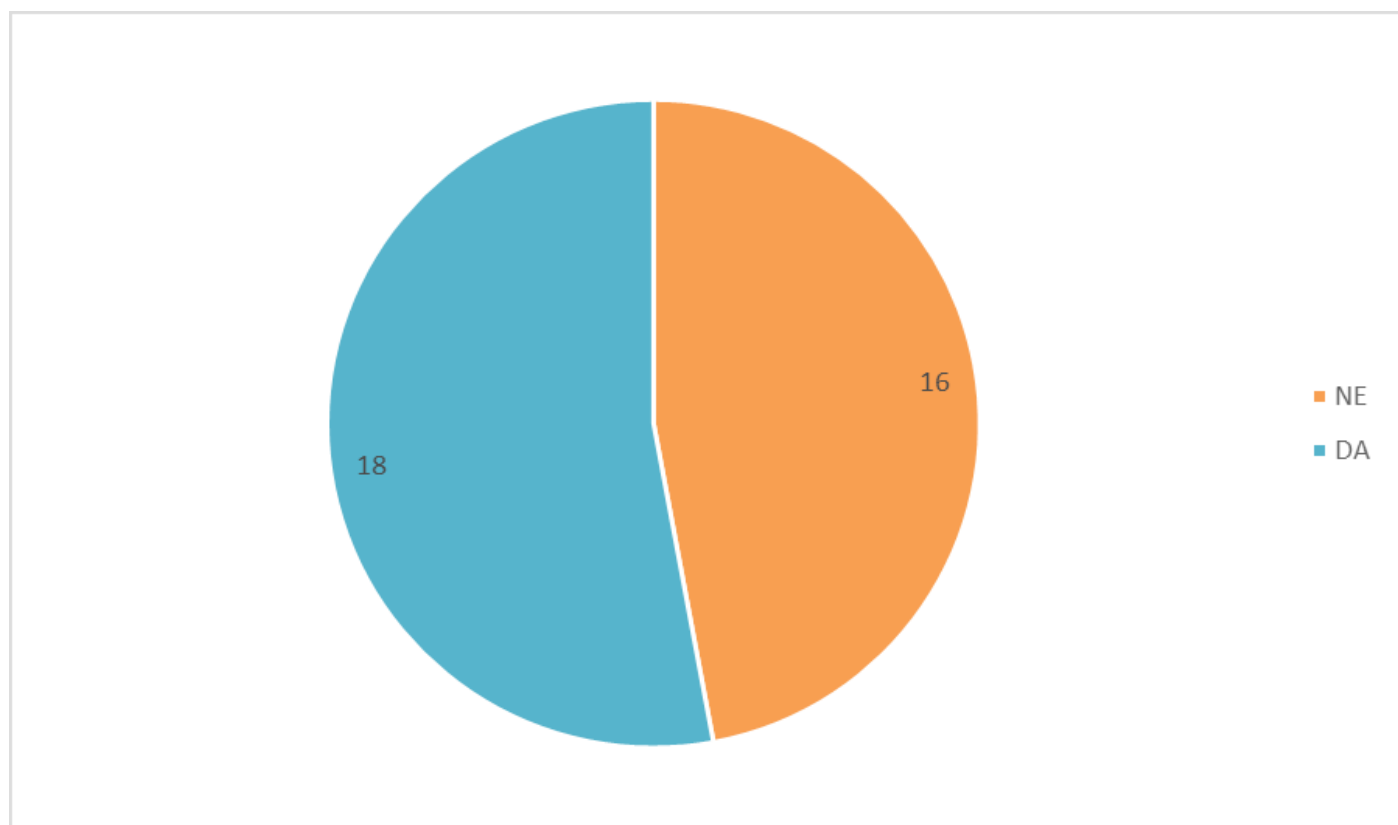
ANALIZA RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ

Ugotavljanje deleža nadarjenih učencev, ki se spomnijo področja nadarjenosti, na katerem so bili prepoznani kot nadarjeni

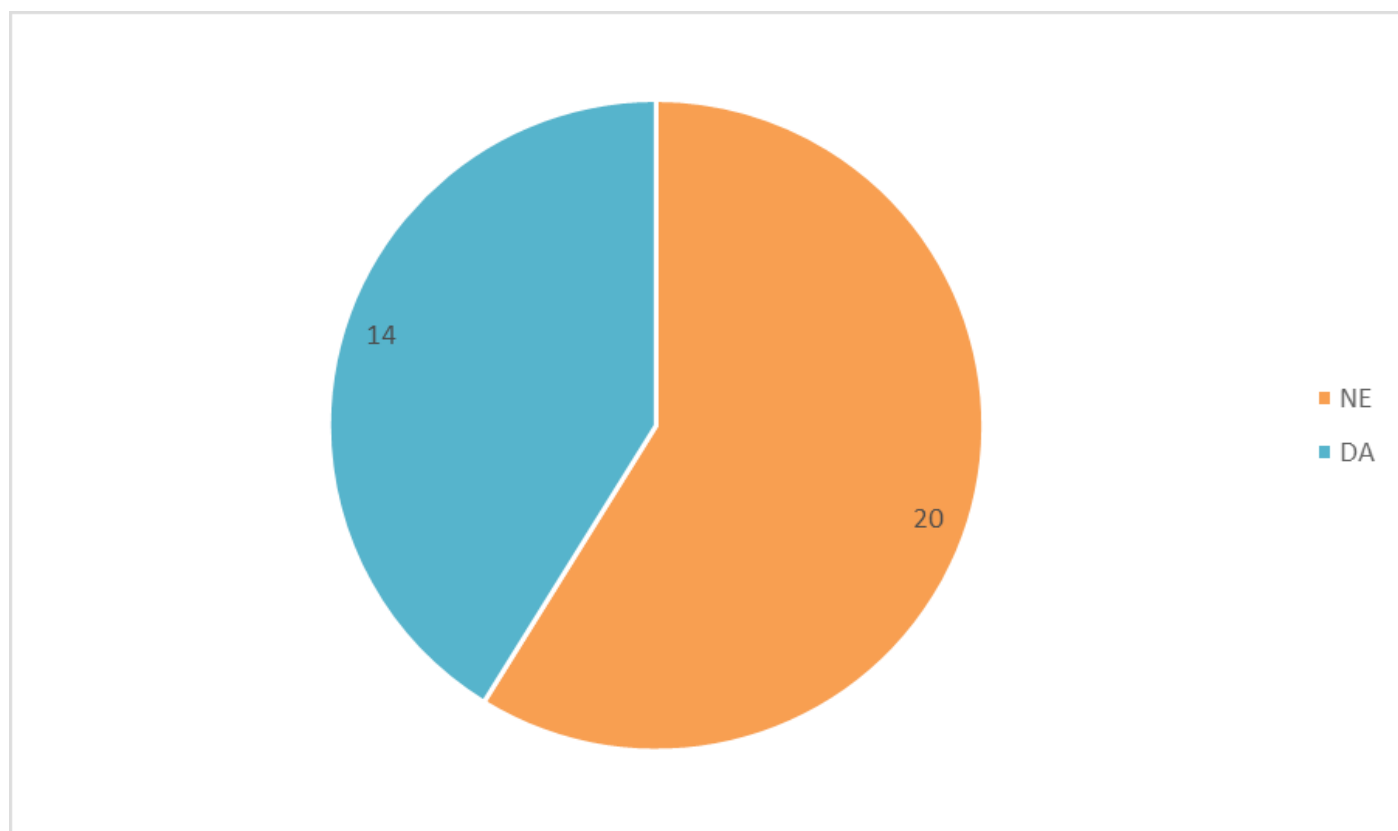
Prvo vprašanje, ki sem ga zastavila anketirancem je bilo, ali se spomnijo področja na katerem so bili prepoznani

Graf 7: Grafični prikaz števila nadarjenih, na katere je področje nadarjenosti vplivalo na izbiro smeri študija, srednje šole ali pa poklicne poti glede na področje nadarjenosti. Področja nadarjenosti, ki v grafu ne nastopajo, niso vplivala na izbiro smeri srednje šole, študija ali poklicne poti.

Graf 8: Grafični prikaz števila nadarjenih, ki imajo vidnejše dosežke in tistih, ki vidnejših dosežkov nimajo.

Graf 9: Grafični prikaz števila nadarjenih, ki so, oziroma so bili, prejemniki Zoisove štipendije in tistih, ki Zoisove štipendije niso prejeli.

kot nadarjeni v osnovni šoli. Rezultat me je pozitivno presenetil. Večina, kar 82% anketirancev se spomni na katerem področju so bili prepoznani kot nadarjeni, kar kaže na to, da jim je prepoznavanje nadarjenosti v osnovni šoli bilo pomembno ter da so v OŠ skrbno in načrtno spremljali razvoj nadarjenih.

Ugotavljanje deleža nadarjenih, ki so imeli organizirane dodatne ure za nadarjene v srednji šoli

Nizko število pozitivnih odgovorov se je izkazalo pri vprašanju ali so imeli v srednji šoli organizirane dodatne aktivnosti iz področja njihove nadarjenosti. 94% vseh anketirancev v srednji šoli ni imelo organiziranih dodatnih ur za nadarjene. Nekateri (21% anketirancev) sicer omenjajo dodatni pouk, ki pa je bil izbiran.

Ker sta le dva anketiranca dejansko imela organizirane dodatne ure za nadarjene je težko govoriti o vplivu organiziranega dodatnega pouka na dosežke. Eden izmed tistih, ki je imel

organizirane dodatne ure za nadarjene ima vidnejše dosežke, drugi pa nima dosežkov. Med tistimi, ki organiziranih dodatnih ur za nadarjene niso imeli, je 47% takih, ki vidnejših dosežkov nimajo in 53% takih, ki imajo vidnejše dosežke na svojem področju nadarjenosti.

Ugotavljanje deleža nadarjenih, katerih aktivnosti v prostem času so povezane z njihovim področjem nadarjenosti

65% udeležencev v raziskavi trdi, da so njihove aktivnosti v prostem času povezane z njihovim področjem nadarjenosti in lahko govorimo o šibki pozitivni korelaciji med tema dvema področjema. Ker gre za relativno mlado populacijo je možno, da bi bil ta % celo večji v primeru večjega razpona let med udeleženci raziskave. Ugotovimo lahko, da je področje nadarjenosti tudi močno povezano z željo po delovanju v smeri področja nadarjenosti. Kljub temu, da je bilo med udeleženci raziskave le 6% takšnih, ki so bili deležni dodatnih aktivnosti v zvezi s

svojo nadarjenostjo po OŠ, še vedno prevladujejo pozitivni odgovori.

Ugotavljanje deleža nadarjenih, na katere je področje nadarjenosti vplivalo na izbiro smeri študija, srednje šole ali poklicne poti

41% anketirancev trdi, da je izbira smeri srednje šole, študija ali poklica povezana z njihovim področjem nadarjenosti. Ti rezultati kažejo na to, da kljub temu, da se jih več kot polovica ljubiteljsko ukvarja z dejavnostmi povezanimi z njihovo nadarjenostjo, se jih manj kot polovica odloči za profesionalno kariero na svojem področju nadarjenosti. Razloge za to morda lahko poiščemo v podatkih iz drugega vprašanja, saj se sistematično ukvarjanje z nadarjenimi očitno izgubi v srednji šoli, s tem pa tudi razvoj potenciala nadarjenih, skrb in motivacija za poklicno usmerjanje v smeri nadarjenosti.

Ugotavljanje števila nadarjenih, na katere je področje nadarjenosti vplivalo na

izbiro smeri srednje šole, študija ali poklicne poti glede na področje nadarjenosti

Na grafu 7 so podatki o številu nadarjenih, na katere je področje nadarjenosti vplivalo pri izbiri smeri srednje šole, študija ali poklicne poti, razvrščeni glede na področje nadarjenosti. Najprej opazimo, da so le tri področja nadarjenosti vplivala izbiro smeri izobraževanja in kariere: učno, glasbeno in likovno področje. Kar 40% nadarjenih na glasbenem področju je nadaljevalo z razvijanjem svojega področja nadarjenosti tudi po osnovni šoli. Ta odstotek pade na 36% za učno področje in na 5% za likovno področje. Dramsko, literarno, tehnično, telesno gibalno ter voditeljsko področje nadarjenosti v našem vzorcu ne vplivata na izbiro nadaljnjega izobraževanja in poklicne poti.

Ugotavljanje števila nadarjenih, ki imajo vidnejše dosežke na svojem področju nadarjenosti

53% anketirancev ima vidnejše dosežke na svojem področju nadarjenosti, ostali vidnejših dosežkov nimajo. Vidnejši dosežek je bil v tem vprašanju mišljen v smislu nagrad, priznanj, razstav, koncertov, nastopov...

Ugotavljanje števila nadarjenih, ki so oziroma so bili prejemniki Zoisove štipendije

41% anketirancev so prejeli ali pa so bili prejemniki Zoisove štipendije. Iz ugotovljenega sklepamo, da nadarjenost še ni dovolj za pridobitev štipendije. Potrebne so še visoke ocene pri vseh predmetih v zadnjem triletju OŠ. Iz tega lahko sklepamo tudi, da je manj kot polovica anketiranih nadarjenih v samem vrhu glede učne uspešnosti v zadnjem triletju OŠ.

ZAKLJUČEK

K problemu prepoznavanja nadarjenih učencev v slovenskih osnovnih šolah se pristopa sistematično in celovito. Na sistematičnost in celovitost kaže v prvi fazi že to, da imamo Koncept iz leta 1999, ki je zasnovan celostno in se od tega leta tudi striktno uveljavlja v praksi tako s postopkom prepoznavanja kot tudi dejansko z izvajanjem v

praksi in delom z nadarjenimi. Učitelji smo zakonsko k temu obvezani, zato bi bilo govoriti o nasprotnem smiselno le v primeru, da se učitelji tega ne bi držali. Iz strokovne literature in kopice člankov ki obravnavajo temo nadarjenosti ter raziskav o nadarjenih učencih pa lahko to zagotovo potrdim tudi brez lastne raziskave. Problem pa nastopi, ko učenci preidejo iz osnovne v srednjo šolo. Glede tega je koncept dela z nadarjenimi šele v povojih. Nimamo ne tovrstne literature ne raziskav s katerimi bi lahko preverjali, kaj se zgodi z mladimi talenti po osnovni šoli. To je tudi bil povod za mojo raziskavo, ki se nanaša na delo z nadarjenimi v času po osnovni šoli. Moji podatki iz raziskave kažejo na primanjkljaje glede dela z nadarjenimi po osnovni šoli!

Zaskrbljujoča je ugotovitev, ki izhaja iz drugega vprašanja, da dijakom po končani osnovni šoli ni bila ponujena nobene dejavnosti ali pa aktivnosti, ki bi spodbujala k uresničevanju njihove nadarjenosti. Le dva dijaka (od skupaj 34 udeležencev v raziskavi) sta imela organizirane dodatne ure za nadarjene, kar je alarmanten podatek. Sklepamo lahko, da je sistem vzpostavljanja kontinuiranega ukvarjanja z nadarjenimi po končani osnovni šoli še zelo šibek. Iz raziskave je razvidno, da so učenci po končani osnovni šoli deležni le majhne podpore in skrbi za njihov nadaljni razvoj s strani vzgojnoizobraževalnega sistema. Kje torej tičijo razlogi za takšno stanje?

Šolski sistem je del družbene ureditve, zato ga ne moremo obravnavati neodvisno od političnih, ekonomskih, socialnih, znanstvenih in drugih vplivov družbe. Konkurenčnost in tekmovalnost današnje družbe pa sili šolski sistem in posameznika, da se nenehno in hitro prilagaja družbenim in gospodarskim spremembam. Po drugi strani pa se naša družba zaveda, da je njen napredek odvisen od znanja in sposobnosti posameznih članov. Nadarjeni učenci lahko z realizacijo svojih potencialov prispevajo k razvoju družbe. Vendar pa lahko svoje potenciale razvijejo le v spodbudnem in razumevalnem okolju. Le tega pa mora zagotoviti v prvi vrsti

družina, šola in širše socialno okolje (Vogrinc 2003).

Pri razvoju nadarjenih otrok imajo poleg staršev pomembno vlogo učitelji. Učenci preživijo dobršen del dneva v šolah, zato je najpomembnejše sredstvo za pospeševanje razvoja nadarjenih kvaliteten pouk. Ugotovitve kažejo (Blažič 1996), da pouk razvija nadarjenost le takrat, kadar ima učitelj pripravljene raznolike naloge, ki izzivajo ustvarjalnost in originalnost in če uspe pri učencu razviti potrebo po samostojnem nadaljnjem učenju. To pa za učitelja ni lahka naloga. Nadarjeni učenci za razvoj svojega potenciala terjajo od učitelja visoko strokovno usposobljenost in veliko fleksibilnost pri delu.

Nadarjeni brez dvoma zaslužijo in zahtevajo dodatno pozornost in podporo. Razlogov, da delo z nadarjenimi ne deluje, je lahko več. Vzgojnoizobraževalni sistem ima učinek samo, če deluje kot edinstven in kompleksen sistem podpore nadarjenim od vrtca, tekom celotnega šolanja, pa vse do profesionalnega življenja. Ob vzgojno izobraževalni podpori so potrebni materialni pogoji, pomembno je profesionalno usmerjanje in možnost samopotrjevanja v življenju in delu nadarjenih (Koren 1989).

Delo z nadarjenimi učenci je v zadnjih desetih letih aktivnega dela z nadarjenimi prineslo velike spremembe na tem področju. Mnogo je bilo narejenega, vendar pa kompleksnost nadarjenosti kot pojava in njene številne oblike, kot tudi vpliv družbe, predsodkov in mišljenja pripomorejo, da je prilagajanje šolskega sistema nadarjenim kompleksna in dolgotrajna naloga (Cvetkovič Lay 2002). Iz rezultatov raziskave lahko sklenemo, da je še dolga pot do splošnega stanja družbe, ki bo nadarjenim nudila podporo in skrb in jim dajala občutek sprejetosti. Le v takšni družbi se bodo nadarjeni svojega potenciala veselili in ga s ponosom razvijali. Menim, da bi bilo nujno potrebno kontinuirano delo z nadarjenimi tudi v času srednje šole za to pa je potrebna podpora in spodbuda učiteljev ter kvaliteten pouk. Primanjkuje tudi raziskav, ki bi sistematično

ugotavljale stanje razvoja nadarjenih po končani OŠ. Učenci bi se verjetno v večji meri odločali za študij oziroma poklicno pot v smeri, ki je povezana s področjem njihove nadarjenosti, če bi v vzgojno izobraževalnem sistemu izražali dovolj veliko podporo nadarjenim učencem, ter jih spodbujali na primeren način. Ugotavljam, da se več kot polovica nadarjenih ukvarja ljubiteljsko z aktivnostmi, ki so povezane z njihovim področjem nadarjenosti. Ob tem lahko sklepamo, da je njihova motivacija visoka, primeren pristop vzgojno izobraževalnega sistema pa bi ta delež še zvišal. Posledično bi se zvišal tudi delež nadarjenih, ki dosegajo visoke dosežke na področju nadarjenosti. Njihov prispevek k družbi bi lahko bil tako bistveno večji, realizacija osebnosti in zadovoljstvo pa bistveno višja.

Literatura

- Breceljnik, M. (2003) Nadarjeni učenci – izziv šoli in učitelju. V: Blažič Marjan (ur.) *Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene Novo mesto.
- Bezič, T. (2003) Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. V: Blažič Marjan (ur.) *Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene Novo mesto.
- Bezič, T., Deutsch, T. (2011) *Analiza uresničevanja koncepta: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci ob koncu šolskega leta 2009/2010*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Bezič, K., Bezič, H., Bezič, Z. (1994). *Talenti u lancima*. Rijeka: Cofar d.o.o.
- Bezič, T., Strmčnik, F., Ferbežar, I., Jaušovec, N., Dobnik, B., Artač, J., Bragato, S., Nanut Brovč, N., Pahor, N., Skrt Leban, N. (1998). *Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Blažič, M. (2003) Spodbujanje razvoja nadarjenih. V: Blažič Marjan (ur.) *Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene Novo mesto.

- Cvetković Lay, J. (2002) *Darovito je, što ču sa sobom. Priručnik za obitelj, vr-tič, školu*. Zagreb: Alinea.
- Čudina Obradović, M. (1990). *Nadarenost, razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Goleman, D. (1998) *Emocionalna inteligencija, zašto ne može biti važnija od kvocijenta inteligencije*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Jurišević, M. (2012) *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Jurišević, M. (2012) *Motiviranje učen-ecv v šoli: analiza ključnih dejavni-kov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem procesu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta
- Jurman, B. (2004). *Inteligentnost, ustvar-jalnost, nadarjenost*. Ljubljana: Cen-ter za psihodiagnostična sredsta.
- Koren, I. (1989) *Kako prepoznati i iden-tificirati nadarenog učenika*. Zagreb: Školske novine.
- Leban, E. (2003). *Odkrivanje nadarje-nih na razredni stopnji*. V: Blažič,

- M. (Ur.), *Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene Novo mesto, str. 299 – 306.
- Nagel, W. (1987). *Spodbujanje in odkri-vanje nadarjenih otrok*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Travers, J. F., Elliot, S. N., Kratochwill, T.R. (1993). *Educational Psychology. Effective Teaching, Effective Learning*. Madison: Brown Benchmark.
- Vogrinc, J. (2003). *Vloga učitelja pri delu z nadarjenimi učenci*. V: Blažič, M. (Ur.), *Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene Novo mesto, str. 543 – 549.
- Žagar, D. (2012) *Drugačni učenci*. Lju-bljana: Znanstvena založba Filozof-ske Fakultete.
- Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *KONCEPT: Odkri-vanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Ljublja-na: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.

